

CRIATURA EMOCIONAL

DE EVE ENSLER

CRIATURA EMOCIONAL
LA VIDA SECRETA DE LES NOIES ARREU DEL MÓN

Sumari

1. Introducció
2. Per què cal anar a veure *Criatura emocional* amb els vostres alumnes
3. Indicacions didàctiques preliminars
 - 3.1. Abans de la funció de teatre
 - 3.2. Després de la funció de teatre
 - 3.3. Objectius d'aprenentatge, sabers i competències clau
4. Propostes de treball prèvies a la funció de teatre
 - 4.1. L'origen de l'obra
 - Sinopsi de l'obra
 - L'autora
 - Activitats d'aprenentatge
 - 4.2. Punts d'atenció per a entendre millor l'obra
5. Propostes de treball posteriors a la funció de teatre
 - 5.1. Activitats sobre el contingut literal de l'obra
 - 5.2. Activitats entorn del text i l'escenografia
 - 5.3. Activitats entorn del contingut temàtic de l'obra
6. Annexos:
 - 6.1. Objectius didàctics
 - 6.2. Sabers
 - 6.3. Taula sobre les competències clau educatives treballades
 - 6.4. Webgrafia

1. Introducció

Criatura emocional, escrita el 2010 per l'estatunidenca Eve Ensler, ha estat adaptada i dirigida per Alícia Serrat en la dramatització catalana que ara us presentem. Eve Ensler és també autora de *The Vagina Monologues (Els monòlegs de la vagina)*, una obra traduïda a gairebé una cinquantena de llengües i representada a més de 120 països, que ha rebut el reconeixement del públic i de la crítica arreu del món des que es va estrenar el 1996 al Centre d'Art HERE de Nova York. A Barcelona, aquesta obra va arribar el 2020 adaptada i dirigida per Edu Pericas. L'èxit excepcional d'aquesta creació dramàtica fa que encara avui formi part de la programació teatral de la nostra cartellera.

Provinent d'Off-Broadway, *Criatura emocional* és una obra d'èxit que s'inscriu en l'univers temàtic i ideològic d'Eve Ensler, una perspectiva trencadora que propicia la reflexió oberta i desacomplexada sobre la realitat de la vida de les dones, marcada per contextos culturals i socials que, en bona mesura, sovint són causa de neguits personals ocults, de vivències íntimes, de patiments, d'incerteses, d'il·lusions i alegries d'acord amb patrons estàndards, d'aspiracions, de dubtes, d'insatisfaccions, de frustracions... i també, lamentablement, d'experiències traumàtiques. Tot un cosmos femení que, partint sense embuts del fet biològic o físic, es manifesta i ens interpel·la com a humans integrants de societats imperfectes. Segons paraules de la mateixa autora, "*Criatura emocional* tracta de canviar el verb complaure pels de crear, desafiar o resistir i imaginar. Tracta de viatjar i ballar i negar-se. Tracta d'explicar secrets i trencar tabús, tracta de ser lliures".

Dirigida especialment al jovent, *Criatura emocional* s'emmarca en aquest camp de reflexió d'Eve Ensler. És una obra, però, que interessa tots els públics, perquè en definitiva parla de la condició humana des d'una posició femenina i feminista. Perquè les noies adolescents que la protagonitzen són les nostres filles, les nostres germanes, les nostres amigues... Són el nosaltres o, si més no, part essencial del nosaltres.

Criatura emocional, com el mateix títol suggereix, escenifica el batibull d'emocions que amaren actituds i conductes de les joves adolescents. I ho fa amb el convenciment que val molt la pena parlar-ne, perquè no es tracta només de relatar impactes psicològics sinó de fer aflorar les estructures socials que, en cultures diverses i per raons vàries, condicionen i emmotllen la vida de les noies. Perquè el futur de les noies no pot ser perpetuar resignadament el seu present.

2. Per què cal anar a veure *Criatura emocional* amb els vostres alumnes

El teatre pot ser un revulsiu educatiu si l'obra que es va a veure s'ho val. I *Criatura emocional* s'ho val, hi podeu pujar de peus. Sortir de l'entorn habitual de les aules i trepitjar una platea obre les ments, fa bategar els cors... si hi ha una mínima predisposició pedagògica treballada anteriorment amb l'alumnat. Ens eduquem, o sigui, adquirim valors i coneixements, en la interacció, la cooperació i la convivència a l'aula, però necessitem alhora que ens toqui l'aire fresc de la vida fora murs del recinte escolar. Cal fer treball de camp. Cal sentir i escoltar altres veus, a part de les del professorat i dels propis companys. Que el "dins" escolar estigui molt connectat amb el "fora" vital és una exigència educativa cada cop més elemental.

Portar els vostres alumnes a veure *Criatura emocional* no només provocarà el trasllat puntual de l'acció educativa a un espai cultural no específicament escolar, sinó que afavorirà la introspecció reflexiva entre les noies i l'empatia respecte a elles entre els nois. Perquè els personatges protagonistes de l'obra són noies adolescents que aboquen sobre l'escenari el seu món interior i la seva vida exterior amb cruesa, a raig, amb autenticitat. I el que és més rellevant, ho fan sense caure en els tòpics dels desassossecos adolescents edulcorats, formulats des de la posició paternalista dels adults.

L'obra explora què és ser noia en el món actual, en contextos diversos del mosaic cultural de les societats que poblen el planeta. Hi ha neguits que no tenen fronteres. *Criatura emocional* elabora un discurs que sobrevola la interculturalitat, tan present en moltes aules, i aterra en espais concrets però varis. Heus aquí un altre punt d'interès pedagògic d'aquesta obra.

Les noies espectadores se sentiran reflectides de ben segur en les situacions que s'exposen. Se sentiran interpel·lades. S'establiran probablement vasos comunicants entre actrius i públic femení. La força de la connexió emocional en sotragarà els ànims, sens dubte. Els monòlegs, els diàlegs, les cançons... avivaran el pensament juvenívol. També entre els nois. Perquè no es tracta d'una obra excloent. Els nois tindran l'oportunitat de colar-se en un univers femení i viure'l amb empatia: el relat imposa el sentit de la condició humana des d'una perspectiva femenina. Comprendre millor l'alteritat des del propi gènere és un dels guanys que podrà afegir-se al balanç dels vostres alumnes nois.

L'obra es proposa, implícitament, estimular l'empoderament del públic jove femení, d'una banda, i la complicitat i el suport del públic masculí, de l'altra. Es tracta, doncs, d'ingredients d'un alt valor educatiu.

Teniu al davant la guia didàctica referida a aquesta obra, un instrument d'ajuda a la vostra tasca docent. A la guia hi trobareu una part informativa que permet contextualitzar l'obra i els elements que l'estructuren, i una proposta d'activitats didàctiques que podeu considerar com un recull de recursos de treball. Disposar d'aquesta guia és una raó més per planificar l'anada al teatre amb el vostre alumnat.

3. Indicacions didàctiques preliminars

Portar els alumnes al teatre té sempre un abans, un durant i un després —de fet, és així per a qualsevol espectador, encara que no amb la mateixa dimensió educativa pròpia dels espectadors escolars—. Del durant se n'ocupa bàsicament la companyia de teatre corresponent, si bé els bons hàbits que heu de contribuir a crear entre els joves com a espectadors atents i respectuosos són també un factor rellevant per al desenvolupament plàcid de l'espectacle. Com a docents, esteu clarament implicats en el tractament de l'abans i el després. Parlem, doncs, tot seguit d'allò que us proposem per a l'abans de veure la funció teatral i d'allò que podeu considerar pedagògicament per al després.

Abans de fer-ho, però, cal assenyalar que les propostes didàctiques que presentem van dirigides a dos col·lectius d'estudiants acadèmicament ben definits: els d'Educació Secundària Obligatòria —en aquest cas, els de 3r i 4t— i els de Batxillerat. Les diferències en el nivell d'estudi d'una i altra etapes educatives fan que no tots els elements puguin ser igualment adequats als contextos i les capacitats dels uns i dels altres. Com és obvi, quan parlem de 3r i 4t d'ESO estem referint-nos a alumnes que tenen normalment entre catorze i setze anys d'edat, que estan cursant una etapa educativa de caràcter obligatori; en canvi, quan ens referim a estudiants de batxillerat estem dirigint-nos a joves d'entre setze i divuit anys que han triat el batxillerat com un itinerari de formació opcional i, per tant, ens movem en una etapa d'educació postobligatòria. En general, la maduresa cognitiva i els mòbils davant l'aprenentatge tenen un perfil estàndard prou diferenciat entre l'un i l'altre entorn d'ensenyament.

La distinció entre aquests dos col·lectius d'estudiants ens ha portat a marcar cadascun dels apartats i activitats que configuren la guia didàctica, dirigint-los als uns o als altres, o, quan és el cas, a tots dos, si la proposta resulta potencialment idònia per a ambdós àmbits acadèmics. Al marge esquerre de l'inici de cada apartat o exercici de la guia didàctica trobareu, doncs, les icones o —o totes dues— com a indicadores del nivell d'estudi a qui pot ser aplicable.

D'altra banda, hem marcat amb una al marge esquerre aquelles propostes de treball pensades per ser desenvolupades en grup, ja sigui un treball per parelles, un grup de treball reduït o bé una activitat col·lectiva en l'àmbit del grup classe.

3.1. Abans de la funció de teatre

Des d'un punt de vista didàctic, les propostes de treball prèvies a la funció de teatre són especialment rellevants. Tenen com a objectiu essencial afavorir la capacitat de recepció i comprensió dels alumnes un cop estiguin asseguts a les butaques de la sala. Els treballs previs que proposem han de permetre que aquests espectadors joves siguin capaços d'interpretar correctament els diversos elements que estructuraven la representació teatral. Es tracta de crear les condicions òptimes de recepció dramàtica entre el vostre alumnat. Ens proposem que els vostres alumnes entenguin millor l'obra i que, en conseqüència, la gaudeixin plenament. Aconseguir aquest propòsit és, a més, contribuir a desvetllar entre els més joves el gust per les representacions teatrals. Que els satisfaci anar al teatre, que en valorin l'expressió cultural, que se sentin interpel·lats per les històries que s'hi expliquen.

Portem-los al teatre, sí, però portem-los-hi preparats. En aquesta guia hi trobareu unes activitats suggerides, elaborades al voltant d'aquesta finalitat educativa. Feu-ne ús com creieu convenient, d'acord amb el vostre criteri professional i la realitat del vostre grup d'alumnes en concret.

3.2. Després de la funció de teatre

El propòsit essencial de la proposta d'activitats pensades per a després de la funció teatral és allargar, entre el vostre alumnat, el plaer i l'estimulació cognitiva, sensorial i artística que ens ha ofert l'obra dramàtica. Recomanem, doncs, que allò que proposeu als alumnes els faci sentir, els faci pensar, sempre, de forma gratificant. Que siguin activitats significatives, és a dir, que connectin amb allò que saben, amb allò que els inquieta, amb allò que viuen. Que siguin activitats construïdes a partir d'una situació d'aprenentatge autèntica, com és el fet d'haver anat a una representació teatral que esperem que els haurà colpit. Mireu d'allunyar-vos, doncs, de la idea tradicional de "deures escolars", en el sentit més convencional de l'expressió. Eviteu que l'alumnat visqui com una càrrega acadèmica ingrata les activitats a posteriori de l'obra teatral. Que aquestes activitats no penalitzin el gust per anar al teatre. Que els alumnes s'esforcin, sí, però que sigui un esforç engrescador i ple de significat.

Les propostes de treball per a ús posterior a la funció tenen bàsicament quatre finalitats:

- Explotar didàcticament els elements que ens ofereix la visió de l'obra i associar-la, per tant, al treball d'adquisició de sabers —coneixements, destreses i actituds— propis de l'entorn d'ensenyament.

- Potenciar el gust hipotèticament obtingut per cada alumne per la seva assistència a aquesta representació teatral.
- Promoure la reflexió compartida i el debat en el grup classe.
- Vincular els continguts argumentals de l'obra amb aspectes rellevants molt presents en el món actual, que són a més motiu de controvèrsia i que, justament per això, demanen una presa de posició personal al respecte.

3.3. Objectius d'aprenentatge, sabers i competències clau

A la part final de la guia didàctica trobareu uns annexos que contenen objectius d'aprenentatge i sabers, a més de les taules que recullen les competències clau associades a cada una de les activitats proposades per a l'abans i el després de la funció teatral.

Val a dir que els objectius i els sabers ressenyats no s'esgoten en les activitats que us proposem al llarg de la guia. Objectius i sabers marquen un camp d'actuació molt ampli i perfilen les potencialitats didàctiques que el treball sobre l'obra de teatre permet, transcendint les activitats que nosaltres formulem.

Per contra, les referències que fem de les competències clau a través de dues taules¹ estan vinculades exclusivament a les activitats proposades en aquesta guia. Les activitats presentades afecten matèries ben diverses, com ara la Llengua i la Literatura, la Música, la Filosofia... i ho fan, de vegades, cooperativament. Aquest caràcter pluridisciplinari atorga al nostre plantejament un enfocament clarament transversal i confirma la concepció "competencial" de la guia didàctica.

En qualsevol cas, cal tenir present que els continguts de la guia didàctica són només un recull de recursos que posem al vostre abast. El criteri d'ús resta a les vostres mans i, com és lògic i pertinent, aquest bon criteri haurà de fer-vos decidir sobre quins recursos són adequats per a cada grup d'alumnes en concret. A partir d'aquí, l'aprofitament didàctic de les nostres propostes podrà ser enriquit per l'aplicació específica que en feu i per la insubstituïble aportació didàctica personal de cada un dels ensenyants.

¹ Una de les taules recull la referència a les activitats prèvies a la funció de teatre, i l'altra, la de les activitats posteriors a la visió de l'espectacle.

4. Propostes de treball prèvies a la funció de teatre

4.1. L'origen de l'obra

Criatura emocional és una obra basada en el llibre *I Am an Emotional Creature: The Secret Life of Girls Around the World*, escrit el 2010 per l'autora estatunidenca Eve Ensler i adaptada i presentada com a proposta teatral el 2012 a Off-Broadway —Nova York—.

L'obra s'inscriu en l'univers ideològic de l'autora, consagrada com a pensadora i activista feminista mundialment d'ençà que va presentar el 1996 a Nova York la seva exitosa *The Vagina Monologues* (*Monòlegs de la vagina*), un espectacle estructurat a partir de monòlegs, cada un dels quals es relaciona amb la vagina, ja sigui a través del sexe, l'amor, la violació, la menstruació, la mutilació, la masturbació, el naixement, l'orgasme... La condició física de la dona i les vivències, valors, conductes i actituds que s'hi relacionen arreu del món, són l'àmbit de reflexió i denúncia en què ha excel·lit Eve Ensler.

Com l'obra *Monòlegs de la vagina*, *Criatura emocional* es configura també en bona part a partir de monòlegs, en aquest cas de la mà de noies adolescents. Eve Ensler dona veu, doncs, a les joves, que expressen experiències i neguits vinculats a la seva condició femenina.

- **Sinopsi de l'obra**

Què és ser una noia en el món actual? La resposta a aquesta pregunta es configura a través de monòlegs, diàlegs i cançons al llarg de tretze escenes. Anorèxia, embaràs imprevist, treball infantil, ablació, discriminació, estereotips socials, creences religioses... formen part de les vivències i les angoixes de les dones joves. El patiment i les pors són presents en les adolescents d'àmbits culturals ben diversos arreu del planeta. I malgrat tot, en el plantejament d'aquesta obra hi ha subjacent un missatge esperançador, la crida a la revolta personal, la confiança en què l'esperit i l'energia d'una dona jove són un motor poderós de transformació i alliberament.

- **L'autora**

Eve Ensler (Nova York, 1953), pensadora i activista feminista reconeguda mundialment, ha fet de les obres de teatre, especialment a partir de la seva exitosa *The Vagina Monologues*, una de les vies culturals d'anàlisi, exposició i conscienciació col·lectiva de les circumstàncies opressores de la dona en indrets culturals ben diversos. Des de la seva perspectiva no hi ha societats en què les dones no quedin afectades per la realitat punyent de la seva condició femenina, especialment en relació amb la sexualitat i la capacitat de tenir fills. Actualment ha canviat el seu nom per "V".

Nascuda en una família jueva, l'any 1975 Eve Ensler es va graduar a la prestigiosa universitat privada Middlebury College. Tres anys més tard es va casar amb Richard McDermott, pare de l'actor Dylan McDermott i de qui va ser parella durant deu anys. Bisexual declarada, actualment alterna la residència entre París i Nova York amb la seva companya i terapeuta Ariel Orr Jordan.

La projecció pública li arribà el 1996 amb la representació que inicialment va fer ella mateixa de la seva obra *The Vagina Monologues*, a Broadway. L'èxit d'aquesta obra va ser espatarrant, tant és així que des d'aleshores s'ha arribat a traduir a prop de cinquanta llengües i s'ha representat a més de 120 països. L'any 2001, als Estats Units, la popularitat de l'obra va aconseguir omplir les 18.000 localitats del Madison Square Garden, amb la intervenció de diverses personalitats famoses, com ara les actrius Whoopi Goldberg, Winona Ryder, Jane Fonda, Glenn Close, Marisa Tomei i Brooke Shields, entre d'altres.

El 1998, Eve Ensler va fundar V-Day, un moviment global que es proposa acabar amb la violència contra les dones i les nenes, que ha recaptat vora cent milions de dòlars destinats al suport de grups activistes locals. Com a iniciativa d'aquest moviment, el 2012 va crear One Billion Rising, una campanya amb implantació per tot el món que vol posar fi a la violació i la violència sexual contra les dones.

La lluita feminista d'Eve Ensler ha anat sempre de bracet del pacifisme, cosa que l'ha fet mereixedora de reconeixements i premis internacionals, com el que l'any 2002 li va atorgar Amnistia Internacional. Amb les actrius nord-americanes Sally Field, Jane Fonda i Christine Lahti va participar l'any 2004 en una manifestació per a demanar al govern de Mèxic la reobertura de la investigació dels feminicidis a Ciudad Juárez, a la frontera amb Texas —EEUU—.

Ensler ha rebut també premis com a escriptora i dramaturga per obres com *The Vagina Monologues*, *Necessary Targets* i *The Good Body*. El llibre *I Am an Emotional Creature* va ser un supervendes del New York Times, i va ser portat al teatre posteriorment amb el títol de *Emotional Creature*.

- **Activitats d'aprenentatge**

ESO BAT

1. Respon aquest formulari KPSI². Es tracta que contestis les **7 preguntes** de la graella que tens reproduïda a continuació en un full apaïsat, marcant una creu a la casella que et sembli més adequada a la teva situació. Cada casella té una puntuació; un cop contestades les 7 preguntes pots establir la **puntuació total resultant**.

Observaràs que les preguntes tenen una doble casella de resposta en cada opció possible. Es tracta que puguis contestar aquestes mateixes preguntes dues vegades:

- la primera vegada, abans de veure l'obra de teatre (caselles blanques)
- la segona, un cop l'hagis vist (caselles grises)

Aleshores podràs comprovar si l'haver estat espectador d'aquesta obra de teatre t'ha aportat realment una reflexió i una millora en el coneixement de les temàtiques que s'hi aborden, així com de l'autor i de la companyia de teatre que la representa.

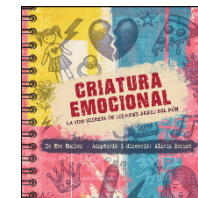
En qualsevol cas, **NO T'ENGANYIS, NO FALSEGIS LES RESPOSTES**, perquè fer-ho no té cap transcendència més enllà de tu mateix. La validesa de respondre aquesta bateria de preguntes i observar-ne el resultat a través de les puntuacions obtingudes es fonamenta en la sinceritat de qui respon. No et demanem que expliquis què saps, no et fem un examen de continguts; et proposem només que diguis si et sembla que "en saps molt", "una mica", "poc" o "gens" de cada una de les qüestions formulades. Simplement es tracta que tu mateix sàpigues què en saps, de *Criatura emocional* i de l'adaptació que ara es presenta en català amb text d'Àlicia Serrat, abans i després d'assistir a la representació de l'obra de teatre. Endavant, doncs!

Nota per al professorat:

Tot i que la graella KPSI està pensada per contestar-se en un mateix full dues vegades en dos moments diferents (abans de veure la funció de teatre i després), és recomanable comptar amb dues graelles per alumne (dos fulls) per tal que quan els alumnes contestin per segona vegada les preguntes no tinguin a davant les respostes que van emetre a la primera volta.

A més, a la graella teniu una fila en blanc per si hi voleu afegir una vuitena pregunta.

² Knowledge and Prior Study Inventory
Xavier Blanch

NOM: _____
 PRIMERA DATA: _____
 (abans de veure l'obra)

CURS: _____
 SEGONA DATA: _____
 (després de veure l'obra)

	7	5	3	0
	Ho sé i ho sabria explicar als altres.	Ho sé, però em costaria explicar-ho.	Em sona, però no n'estic gaire al cas.	No en sé res.
1.- Saps quina és la temàtica de <i>Criatura emocional</i> ?				
2.- A quina època se situa?				
3.- Quin missatge central se'n pot extreure?				
4.- Qui són els personatges protagonistes?				
5.- Quin paper tenen els monòlegs en aquesta obra? I els diàlegs?				
6.- A quin públic es dirigeix l'obra?				
7.- Saps ubicar el teatre Poliorama -de BCN-, on se'n fa la representació?				
(abans de veure l'obra) SUMES PARCIALS CASELLES BLANQUES				
(després de veure l'obra) SUMES PARCIALS CASELLES GRISES				
SUMA TOTAL CASELLES BLANQUES =	SUMA TOTAL CASELLES GRISES =			

ESO

2. Criatura emocional és una adaptació teatral del llibre *I Am an Emotional Creature: The Secret Life of Girls Around the World*. Pots traduir aquest títol al català?

ESO **BAT**

3. Llegeix la sinopsi de l'obra (pàgina 7). Explica l'expressió "què és ser una noia en el món actual". Debat amb els companys de classe el que tu has entès.

G**ESO**

4. L'autora de l'obra, Eve Ensler, és una pensadora i activista feminista. Què significa ser activista feminista? Fes parella de treball amb algun company o companya i poseu-vos d'acord a l'hora de definir aquesta expressió.

G**BAT**

5. Eve Ensler, autora de l'obra, ho és també d'una altra obra d'èxit mundial: *The vagina Monologues*. Consulta internet i esbrina qui és el plantejament essencial d'aquesta obra. Recull la informació obtinguda en un text no superior a les deu línies.

G

6. Debat amb els companys de classe la informació obtinguda en l'exercici anterior.

ESO **BAT**

7. Què en penses, del moviment feminista? Contrasta la teva posició ideològica amb la dels teus companys i companyes fent un debat a l'aula.

G

8. Pensa en una noia o dona que admiris. Reflexiona sobre allò que fa que admiris aquesta persona i ordena les teves idees de tal manera que puguis explicar-ho si algú t'ho pregunta.

G

9. Fes un grup de treball amb tres companys i companyes més, i intercanvieu oralment les vostres raons per haver triat quina noia o dona admireu a l'hora de respondre l'exercici anterior.

10. Creeu una carpeta compartida al DRIVE amb tots els companys de classe (o feu servir qualsevol altre suport que permeti la participació i implicació de tothom). Pengeu-hi un document *word* configurat en dues columnes. En una columna escriviu cada alumne els avantatges que considereu de ser una noia de la vostra edat avui dia. En l'altra, escriviu-hi els desavantatges. No cal dir que aquesta activitat està pensada tant per als nois com per a les noies.

G

11. Projecteu a l'aula el document elaborat a partir de l'exercici anterior i debateu el contingut de les dues columnes completades.

12. Quines de les emocions següents experimentes amb més freqüència?: alegria, tristesa, por, amor, sorpresa, ràbia, fàstic, compassió, enveja, gelosia, admiració, soledat, odi, confiança, recel, inseguretat, confusió, plaer, culpa, frustració, esperança.

4.2. Punts d'atenció per a entendre millor l'obra

Et suggerim que tinguis presents aquestes qüestions abans de veure la funció teatral, per tal d'entendre-la millor i gaudir-ne amb més plenitud:

- ✓ *Criatura emocional* és una obra protagonitzada per noies adolescents que ens mostren els seus pensaments, les seves emocions, els seus neguits.
- ✓ Les emocions de les noies representades no només impregnen tot el text teatral sinó que en formen part. D'aquí el títol de l'obra.
- ✓ Els interrogants sobre el propi cos, l'anorèxia, les relacions sexuals, l'embaràs no desitjat, l'explotació laboral, els models de bellesa, l'orientació sexual, l'ablació, l'empoderament personal, la pressió asfixiant dels pares, la rebel·lió feminista... configuren el marc temàtic de l'obra.
- ✓ El llenguatge col·loquial —de carrer— dels personatges, a voltes barroer, no és gratuït. És espontani i autèntic; expressa sense embuts idees i sentiments.
- ✓ El monòleg, és a dir, el discurs en solitari d'una actriu és sovint el pal de paller d'una escena. De vegades, els monòlegs van precedits o acompanyats per un diàleg entre les noies.
- ✓ L'obra s'organitza en tretze escenes, la major part de les quals té, en cada cas, una veu femenina protagonista diferent.
- ✓ Cada escena no és continuació de cap altra; cada escena comença i acaba el tractament d'un aspecte determinat, d'una qüestió específica (caràcter autoconclusiu).
- ✓ No es tracta d'una obra dirigida exclusivament a les noies. Exposa un univers juvenil femení, però interessa a tothom; també als nois, per descomptat.
- ✓ Les cançons que s'intercalen en les interpretacions escèniques no són només un ingredient artístic; són també missatge que reforça i intensifica el text teatral. Para-hi atenció, doncs.

5. Propostes de treball posteriors a la funció de teatre

5.1. Activitats sobre el contingut literal de l'obra

ESO

13. Marca, en cada cas, la resposta correcta:

ESCENA 1: Coses que m'agraden

• A què diu que ha dedicat les dues últimes hores la protagonista d'aquesta escena?

- A estudiar l'examen final de Química.
- A provar de fer-se un bon grapat de fotos per al seu perfil d'Instagram.
- A xatejar amb la seva amiga Cris.

• La protagonista diu que la seva amiga Cris pensa que és millor...

- ... aparèixer a les fotos amb cara de cul.
- ... fer-se fotos amb cara d'enfadada.
- ... ,a les fotos, semblar una mica perduda, una mica dèbil, que als tios els agrada més.

ESCENA 2: A què juguem?

• Quin joc estan fent les noies?

- El joc del "què preferiu?".
- El joc del mentider.
- El joc de cartes "El tabú".

• La major part de l'estona de joc, les noies estan triant, en cada cas, sobre...

- ... dues coses fantàstiques.
- ... dues coses inversemblants.
- ... dues coses horribles.

ESCENA 3: El meu nas

• Què pensa del seu nas la protagonista?

- No li agrada gens.
- No és una part del cos que li interressi.
- Li encanta.

• La protagonista se sotmet a una operació de cirurgia estètica...

- ... perquè està convençuda que així se sentirà molt millor.
- ... d'acord amb els seus pares.
- ... sense el seu propi consentiment.

ESCENA 4: Nom d'usuària

- De quina mena de trastorn alimentari es parla?

- Anorèxia.
- Bulímia.
- Cèliaquia.

- Quin és el “mantra” al qual fan referència les noies, finalment?

- Hem de ser grasses, hem de ser fortes.
- Hem de ser magres, hem de ser febles .
- Hem de ser primes, hem de ser guapes.

ESCENA 5: La Julie m'odia

- Per què pateix la protagonista?

- Pel seu aspecte físic.
- Per què ha partit peres amb la seva parella.
- Per ser exclosa del grup de companyes físicament més atractives.

- Amb qui acaba ballant la protagonista?

- Amb la Julie, la líder “guapa” que finalment la readmet al seu grup.
- Amb la Bree, una de les noies estupendes, que vol que l'ajudi a preparar un examen.
- Amb la Wendy Apple, que passa de la Julie i de la Bree, i de la seva colla.

ESCENA 6: Jo ballo

- Una de les noies protagonistes...

- ... no sap com dir-li al xicot amb qui s'ha enrotllat que es posi un preservatiu.
- ... no vol que el xicot amb qui s'ha enrotllat es posi un preservatiu.
- ... porta sempre a mà preservatius, per si de cas.

- L'altra noia protagonista en aquesta escena...

- ... voldria quedar-se embarassada i tenir un nen.
- ... no sap si continuar amb l'embaràs.
- ... no sap si està embarassada.

ESCENA 7: Free Barbie

- **La protagonista treballa en una fàbrica a la Xina i s'encarrega de...**

- ...fer els vestits de la Barbie.
- ...fer el cap de la Barbie.
- ...fer les sabates de la Barbie.

- **La “missatgeria de cap” consisteix a...**

- ... enviar el que penses per correu electrònic.
- ... pensar una cosa de manera molt molt intensa i imaginar que algú rep aquest pensament.
- ... pensar per quin mitjà convé enviar un missatge.

- **Quin és el “missatge de cap” que es proclama al final de l'escena?**

- Fora la Barbie!
- Visca la Barbie!
- Barbie lliure!

ESCENA 8: I ens vam fer un petó

- **Amb qui es fa un petó la noia protagonista d'aquesta escena?**

- Amb la Stephanie, una amiga.
- Amb un company de classe.
- Amb una noia desconeguda.

- **L'endemà del petó...**

- ... es produeix una declaració d'amor.
- ... la Stephanie evita trobar-se amb la noia protagonista de l'escena.
- ... la noia protagonista de l'escena petoneja apassionadament la Stephanie.

ESCENA 9: La meva faldilla

- **Es parla d'una faldilla...**

- ... llarga.
- ... curta.
- ... prisada.

- La “meva faldilla curta” és...

- ... només una moda.
- ... “una bandera de llibertat en l’exèrcit de dones”.
- ... un fet irrellevant.

ESCENA 10: Engai

- Per què ha fugit la protagonista africana d’aquesta escena?

- Per a evitar que li tallin el clítoris.
- Perquè no es resigna a cuidar vaques tota la vida.
- Perquè vol que li extirpin el clítoris.

ESCENA 11: El vestit de núvia

- La noia amb vestit de núvia...

- ... està a punt de casar-se.
- ... es rebel·la contra els propòsits dels seus pares.
- ... no vol casar-se de blanc.

- El vestit blanc de núvia representa en aquest cas...

- ... la submissió a un rol tradicional de dona.
- ... l’alliberament de la noia que el porta.
- ... el somni més desitjat per la noia.

ESCENA 12: Som la revolució

- Què expressen les noies en aquesta escena?

- Voluntat ferma de ser lliures, de tenir capacitat de decisió sobre la pròpia vida.
- Resignació amb el paper que els ha assignat la societat.
- Protesta moderada davant d’algunes situacions.

ESCENA 13: Coses que ens han dit

- Quines d’aquestes coses han dit a les noies tradicionalment?

- Les noies són més febles. No surtis, no arribis tard. No facis mai el primer pas.
- Coneix el teu cos millor que ningú. Ves a llocs on mai no has anat. Digues què vols.
- Gaudeix d’estar sola. Fes-te preguntes. Mou-te al teu ritme.

• **Quines d'aquestes coses les noies volen que els diguin?**

- Les noies són més febles. No surtis, no arribis tard. No facis mai el primer pas.
- Coneix el teu cos millor que ningú. Ves a llocs on mai no has anat. Digues què vols.
- No parlis amb estranys. Busca protecció. Fes sempre com la majoria.

BAT 14. Fes memòria i assenyala quines d'aquestes temàtiques aborda *Criatura emocional*?

- L'esclavatge provinent de la dependència a les xarxes socials
- El respecte a les dones
- L'aparença física: els cànons de bellesa dominants
- L'esport femení
- La vida de les àvies
- L'anorèxia
- La bulímia
- La pressió estètica de les companyes líders
- L'ablació
- L'orientació sexual
- La projecció dels pares sobre els fills
- La lluita entre classes socials
- La societat patriarcal
- La violència de gènere
- El suïcidi
- Les relacions sexuals
- L'ús de preservatius
- L'embaràs no desitjat
- L'avortament
- Les creences religioses
- Les polítiques feministes
- La desconexió generacional entre pares/mares i fills/filles
- L'explotació laboral juvenil
- Els patrons o motlles culturals de les dones (*Barbies*)
- La diversitat ètnica
- L'homosexualitat
- La llibertat en el vestir de les dones
- L'empoderament de les dones
- La submissió de les noies
- Les noies rebels
- La menstruació

G 15. Fes un grup de treball amb quatre companys i companyes, i debateu quines temàtiques de la llista de l'exercici anterior heu descartat cadascú i comenteu el perquè.

G 16. Amb el mateix grup de treball anterior expliqueu cadascú quines qüestions us sembla que us toquen de més a prop.

G 17. Porteu a l'aula, al grup classe, el debat que heu fet en els grups de treball. Poseu en comú les qüestions que us han interessat més entre les plantejades a l'obra. Argumenteu-ne el perquè.

5.2. Activitats entorn del text i l'escenografia

ESO BAT

18. Aquí tens algunes fragments d'intervencions que fan les noies al llarg de l'obra:

- No, hòstia puta, que lletja! Estic horrible!
 - Aquest joc és una merda!
 - *Vale*, però respon.
 - Per poc m'enganxen, he estat a punt de cagar-la.
 - Ja sé que soc lletja, que estic grossa, sé que soc una merda, merda, merda.
 - Riu com una foca i em diu: QUE ELS DONIN PEL CUL!
 - Pensarà que soc una "frikí".
 - Fins i tot una mica massa "a saco".
 - Som les noies que rebutgem dur un puto suèter càrdigan.
-
- Et sembla que les personatges de l'obra fan servir sovint un llenguatge barroer? Explica la teva resposta.
 - En tot cas, es tracta d'un registre lingüístic formal, col·loquial, vulgar, culte...? Explica el perquè.
 - Creus que aquest registre atorga versemblança als personatges? Per què?
 - En determinades situacions, te'n sents a prop, d'aquest registre? Posa'n algun exemple.

ESO

19. En el text de l'obra apareixen de tant en tant comparacions. Tot seguit en tens reproduïdes unes quantes. Mira de pensar-ne una altra d'alternativa i adient per a cada una.

- *El meu nas... em feia audaç. Em feia sentir la pallassa de la classe. Em deien Gonzo. Com el teleñeco.*
- *Somio a dir mentides com en Pinotxo.*
- *Parla superfort i riu com una foca.*
- *Ella s'em va quedar mirant amb els ulls oberts, en shock, com si jo fos un extraterrestre.*
- *De sobte, la Wendy Apple apareix, com el meu àngel de la guarda, vestida com el cul.*
- *Acabo de sonar com si fos la meva mare.*
- *Posa el seu cap a la teva orella com si fos un cargol de mar.*
- *Fes sempre com la majoria.*

20. A l'escena 4, les noies diuen el seu "nom d'usuària" i el lloc de residència. Tots els noms tenen a veure amb qüestions alimentàries. Aquí en tens exemples, a tall de recordatori:

- *Skinny Croissant* – París
- *Talla 0* – Brooklyn

- *Pretty Puker* – Londres
- *Patates Fregides* – Johannesburg
- *Japan-orexia*

- En aquest context de tractament del fet alimentari, quin seria el teu nom d'usuària/usuari? Explica'n el perquè.

ESO

BAT

G

- 21.** En algunes escenes, els diàlegs entre les noies contextualitzen o donen pas a un monòleg. Fes parella de treball amb un company o companya i construeix un monòleg d'entre deu i quinze línies sobre una d'aquestes qüestions o alguna altra que us interessi especialment:

- *La menstruació*
- *Els piercings*
- *Els tatuatges*
- *Les sabates de taló*
- *L'amiga/amic més íntim*
- *Un desacord amb els pares*
- *La festa d'aniversari*
- *Una conversa de xat*
- *La por a fer el ridícul*
- *El teu estil de vestir*
- *La dona que més admiro*
- *Tik-tok*

G

- 22.** Les cançons que acompanyen l'escenificació de *Criatura emocional* tenen a veure amb les temàtiques que s'hi aborden. Fes un grup de treball de quatre companys i companyes i penseu, per a cada una de les temàtiques següents, una cançó que hi podríeu associar:

- El sentiment d'aïllament, de solitud
- El desengany amorós
- L'alegria de ser correspost en l'amor
- La llibertat de decidir el teu futur
- L'ablació
- La llibertat de vestir-te com vulguis
- La impotència de ser tu mateixa/mateix
- L'orientació sexual

BAT

- 23.** Explica breument què és el que destacaries de l'escenografia d'aquesta obra, ja sigui en un sentit positiu o, si fos el cas, en un de negatiu, i dona'n raons.

5.3. Activitats entorn del contingut temàtic de l'obra

ESO

BAT

24. Aquestes són algunes de les coses que les noies de l'obra diuen que els agraden, a la primera escena:

- Ballar i saltar
- Menjar sushi
- Pintar-me els llavis de vermell
- Fer una voltereta
- Allisar-me els cabells
- Rapar-me els cabells
- Que la meva mare sigui feliç
- Una dutxa d'aigua calenta
- Salvar les balenes

Digues tres coses que t'agradin molt, especialment:

- _____
- _____
- _____

25. Llegeix aquest fragment corresponent al monòleg de la protagonista de la primera escena:

(Una foto) Noooo, hòstia puta, que lletja, estic horrible. Hola. (Una altra foto) No, no, no, massa dura. La Cris diu que sempre has de semblar una mica perduda, una mica dèbil. Que als tios els agrada més. Si et veuen massa segura, no saben què fer. (Una nova foto) Semblo una tarada! Si faig cara d'estar perduda, semblo idiota. (Una altra foto) Aquesta! Estic brutal! Mooooolt bé. Sí. Ah, no, potser no. Potser estic massa bé. La Cris em dirà que semblarà que m'ho tinc cregut. Segons ella, això fa que les ties t'odiïn.

- Observa la teva foto de perfil en una de les xarxes socials que més facis servir.
 - Quina imatge et sembla que transmetes?
 - T'agrades?
 - Hi trobes algun però, en aquesta teva imatge?
 - Et capfica molt la imatge que et sembla que transmetes?
 - T'identifiques gaire amb la protagonista d'aquesta escena?

BAT

26. A la segona escena, les noies fan un joc que podem anomenar "què preferiu". Aquí tens un fragment del que diuen:

NOIA A. Vinga va. Heu de triar. Què preferiu? Ser fortes i exitoses o guapíssimes i que tothom us adori?

NOIA B. Què preferiu? Perdre un braç o estar gordes?

NOIA C. Perquè hem de jugar a això?

NOIA D. Què preferiu? Sortir amb algú que us pega o no sortir mai amb ningú?

NOIA E. Què preferiu? Trobar una foto vostra despullades a internet o descobrir que teniu un tumor cerebral?

NOIA C. Aquest joc és una merda!

NOIA F. *Vale*, però respon.

NOIA C. És que són preguntes estúpides.

NOIA B. Què preferiu? Que us violi un amic o un desconegut?

NOIA D. Ai, això és horrible.

NOIA E. És horrible, però passa.

NOIA A. Em toca! Em toca! Què preferiu? Quedar-vos embarassades sense voler o que us abandonin? ...

- Pensa i escriu una pregunta del “*què preferiu*” que no desentoni amb les anteriors.
- Poseu en comú a l’aula les preguntes que heu preparat cadascú.

G

ESO BAT

27. La noia del monòleg de la tercera escena havia tingut, diu, un nas prominent i graciós. I es considera guapa; o atractiva, si més no.

Soc guapa, no? Soc guapa o no? Les noies guapes tenim aquest *look* que tothom somia tenir, però no és un aspecte que puguis identificar realment. Quan es descriu una noia guapa, es diuen coses com: “Oh, aquella noia, la Laila, és *superguapa*.” Però quan descrius noies que no són tan guapes, sempre hi especifiques alguna cosa, alguna cosa sobre el seu aspecte. “Oh, la Sarah, és aquella amb els cabells *megaarrissats*” o “la Míriam, que té les cames una mica curtes però té unes bones tetes.”

- Et consideres guapa/guapo?
- Quina part del teu cos et sembla més destacable? En quin sentit?

G

28. Al final de l’escena quatre, les noies van repetint com un mantra: *Hem de ser primes, hem de ser primes, hem de ser guapes. Hem de ser primes, hem de ser guapes.*

- Tu, què en penses? Et sents satisfet/a amb el teu cos? Et sembla que la teva alimentació és correcta? Voldries aprimar-te o engreixar-te? Per què?
- Feu un col·loqui a l’aula al voltant d’aquesta qüestió.

29. Llegeix aquest fragment d’un monòleg que parla de les relacions de lideratge i admissió entre companyes:

La raó per la qual odien tant a la Wendy Apple és perquè abans també era una d’elles. Estava per sobre de la Bree. Vull dir, podria haver arribat a ser una Julie. El que la Wendy va fer va ser revolucionari. Ho va deixar. Vull dir, que va pirar. Deia que era estúpid. I va explicar a tothom els secrets de totes. Ara fins i tot les ties *gordes* i lletges saben que les del grup van amb sostenidors amb *relleno*.

- A la teva classe hi ha també un grup dominant amb una líder?
- En el teu grup classe, et sents acceptat/da o rebutjat/da?

- A l'obra, Julie és la líder del grup *guai*; la Bree, és la segona d'aquest grup; Wendy Apple va acabar passant del grup i ara va a la seva bola; i la noia que fa aquest monòleg es troba entre espasa i paret: vol ser com la Julie i la Bree i les del grup *guai*, però s'adona que la Wendy els té ben posats i no necessita ser ben vista per la Julie i companyia. Amb quin d'aquests personatges t'identifiques més?
- Com interpretes la frase "Ara fins i tot les ties *gordes* i lletges saben que les del grup van amb sostenidors de *relleno*".

ESO

30. Què en saps, sobre l'ús de preservatius? Poseu-ne en comú a l'aula els vostres coneixements, les vostres opinions.

G

BAT

31. Què en penses, sobre els embarassos adolescents no desitjats? Llegeix el que explica la noia embarassada, a l'obra:

G

Jo mai havia pensat a fer servir un preservatiu. Per ser honesta, realment no sabia ni com posar-lo. Estic molt cansada. La meva mare creu que em drogo. Mai li ho podré dir. Ella és superreligiosa. De vegades, m'imagino que el que tinc a la panxa és un amic o una amiga amb la que puc parlar de qualsevol cosa, i potser més endavant fins i tot em podrà ajudar. Però això realment queda molt lluny i ara mateix no tinc feina ni cap idea del que faré. No li vull fer mal ni res d'això. Simplement el trauré... Només vull posar-lo en un altre lloc.

- Feu un col·loqui a l'aula sobre la situació d'aquesta noia embarassada, carregada de dubtes. Què li aconsellàrieu de fer? Contrasteu les vostres opinions al respecte.

ESO

32. Has tingut o tens alguna nina Barbie? Què t'agrada o et desagrada, de les Barbies?

ESO

BAT

33. Llegeix aquest fragment de l'obra sobre les nines Barbie:

La Barbie no és com tu creus. És molt més llesta del que la deixen ser. Té grans poders i és més aviat un geni. Hi ha més de mil milions de Barbies al món. Imagina't si les alliberéssim. Imagina't que cobressin vida a tots els pobles, ciutats, dormitoris, deixalleries, cases de somnis i fàbriques. Imagina't si passessin de maquillatge a lideratge. Imagina't si comencessin a dir el que realment senten. Imagina't si les poguéssim activar. Deixem que la Barbie parli. Missatge de cap: Barbie lliure!

- Com s'ha d'entendre la frase "Imagina't si passessin de maquillatge a lideratge"?
- Què vol dir que hi ha més de mil milions de Barbies al món?

34. A la teva classe, creus que l'homosexualitat és respectada amb tota naturalitat?

G

35. A l'obra s'exposen raons de pes per defensar la "faldilla curta" sense avergonyiment ni haver de justificar-se. "La meva faldilla curta és una bandera de llibertat en l'exèrcit de dones".

- Com interpretes aquesta frase? Parleu-ne tots plegats a l'aula.

36. Consulta aquesta pàgina web: [Mutilació genital femenina. Canal Salut](#)

- Quina és la teva opinió sobre aquesta pràctica d'origen cultural?

37. Quin significat creus que té com a símbol el vestit blanc de núvia en el monòleg corresponent de l'obra?

ESO

38. El dia 8 de març és el Dia Internacional de la Dona Treballadora. Sabries explicar què es commemora aquest dia i què es reivindica?

BAT

39. Fes un equip de treball amb tres companys o companyes més. Trieu un personatge femení que hagi excel·lit pel valor de la seva tasca cultural, o humanitària, o científica, o ideològica... Documenteu-vos i prepareu una presentació digital per poder explicar a la resta de la classe qui és el personatge escollit i quina ha estat la seva tasca.

G

40. Quina de les cançons que has sentit en aquesta obra t'ha arribat més? Per què?

ESO

BAT

41. Aquestes són algunes de les coses que les noies de l'obra diuen que volen que els diguin, a l'última escena:

• Gaudeix d'estar sola	• Digues què vols	• Ves tan lluny que deixis de tenir por de no tornar
• Coneix el teu cos millor que ningú	• Creu en els petons	• Pren-te el teu temps
• Agafa trens a la nit	• Busca respostes	

Digues tres coses que vols que et diguin:

- _____
- _____
- _____

6. Annexos

6.1. Objectius didàctics

- Fomentar l'empatia entre el públic adolescent a través de l'efecte mirall que pugui produir, en alguna mesura, el fet d'assistir a la representació de *Criatura emocional*.
- Entendre i saber explicar oralment la temàtica central de l'obra.
- Prendre consciència dels patrons culturals que condicionen actituds i conductes en les noies.
- Reflexionar i parlar sense filtres sobre qüestions íntimament associades a la vida de les noies.
- Desvetllar entre les noies la capacitat crítica respecte els rols de resignació i passivitat que tradicionalment els ha assignat la seva cultura.

- Desvetllar entre els nois l'empatia amb les noies des de la comprensió de l'alteritat de gènere.
- Contribuir a l'empoderament de les noies i al foment de la seva autoestima.
- Aproximar el públic jove a les representacions teatrals i estimular el sorgiment i consolidació del seu interès per la cultura.
- Gaudir d'un espectacle en directe i fomentar el gust pel teatre.

6.2. Sabers

- Comprensió del text teatral.
- Reconeixement del monòleg i familiarització, com a fórmula d'intervenció teatral.
- Interès per la capacitat d'expressió oral.
- Aprofundiment en el coneixement de recursos expressius com ara el sentit figurat i la comparació.
- Reflexió compartida sobre aspectes cabdals de l'univers femení adolescent.
- Participació en els col·loquis al voltant de l'obra de teatre o dels aspectes concrets que s'hi relacionen.
- Ús de la capacitat argumentativa en els debats proposats.
- Respecte pel torn de paraula en els col·loquis i foment de l'escolta activa.
- Conscienciació sobre els rols femenins tradicionals i predominants en societats diverses d'arreu del planeta.
- Foment de l'esperit crític en relació amb les desigualtats, els abusos i els maltractaments que pateixen les dones.
- Estimulació de l'autoestima i l'autoconfiança entre les noies i de l'empatia entre els nois.

6.3. Taules sobre les competències clau educatives treballades

COMPETÈNCIES CLAU EDUCATIVES

PROPOSTES DE TREBALL ANTERIORS A LA FUNCIÓ DE TEATRE

ACTIVITATS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Competència en comunicació lingüística												
Competència plurilingüe												
Competència matemàtica i competència en ciència, tecnologia i enginyeria												
Competència digital												
Competència personal, social i d'aprendre a aprendre												
Competència ciutadana												
Competència emprenedora												
Competència en consciència i expressió culturals												

COMPETÈNCIES CLAU EDUCATIVES

PROPOSTES DE TREBALL POSTERIORS A LA FUNCIO DE TEATRE

ACTIVITATS	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
Competència en comunicació lingüística	■	■	■	■	■	■	■	■	■					■			■	■	■		■		■		■		■			
Competència plurilingüe																														
Competència matemàtica i competència en ciència, tecnologia i enginyeria																														
Competència digital													■												■			■		
Competència personal, social i d'aprendre a aprendre									■			■	■		■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■			■	■
Competència ciutadana					■									■									■		■		■	■		
Competència emprenedora									■	■																		■		
Competència en consciència i expressió culturals					■					■	■										■	■		■		■	■	■	■	

6.4. Webgrafia

- [CRIATURA EMOCIONAL - d'Eve Ensler | Teatre Poliorama](#) [Consulta activa: 16-1-2025]
- [Crítica de teatro: Criatura Emocional | Perfil](#) [Consulta activa: 16-1-2025]
- [Los monólogos de la vagina | L'Atlàntida](#) [Consulta activa: 16-1-2025]
- [Heroínas: Eve Ensler exitosa autora de Los monólogos de la vagina](#) [Consulta activa: 16-1-2025]
- <https://teatromadrid.com/espectaculo/los-monologos-de-la-vagina> [Consulta activa: 16-1-2025]
- [Eve Ensler - Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure](#) [Consulta activa: 16-1-2025]
- [Ensler, Eve](#) [Consulta activa: 16-1-2025]
- [Mutilació genital femenina. Canal Salut](#) [Consulta activa: 16-1-2025]